

K O M U N I K A T
Z B A D A Ń

Warszawa, maj 2010

www.cbos.pl ● sekretariat@cbos.pl

BS/57/2010

BEZROBOCIE I BEZROBOTNI

W BADANIACH OPINII SPOŁECZNEJ



Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
4 lutego 2010 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Według szacunków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej¹ stopa bezrobocia rejestrowanego wyniosła w marcu bieżącego roku 12,9% i w porównaniu z lutym spadła o 0,1 punktu procentowego. Zaobserwowana zmiana była wynikiem wyraźnie mniejszego niż w poprzednich miesiącach napływu nowych bezrobotnych, a także wzrostu liczby osób, które z tytułu podjęcia pracy zostały wyrejestrowane z urzędu. W rezultacie pojawiły się opinie, że sytuacja w Polsce zaczyna się poprawiać.

Ów powiew optymizmu w urzędach pracy zbiegł się w czasie z naszymi corocznymi badaniami na temat bezrobocia². Po raz kolejny postanowiliśmy oszacować, w ilu rodzinach w Polsce jest obecnie ktoś bez pracy, a także zapytać badanych o ich osobistą sytuację – czy byli kiedyś bezrobotnymi lub czy są nimi obecnie. Przede wszystkim jednak staraliśmy się opisać sytuację życiową respondentów, którzy obecnie uważają się za bezrobotnych (10%, tj. 210 osób w próbie³). Interesowało nas, jak długo nie mają zatrudnienia, czy są zarejestrowani w urzędzie pracy, jakie mają główne źródła utrzymania, ilu z nich poszukuje pracy i ilu jest gotowych podjąć ją w najbliższym czasie. Ponadto próbowaliśmy się dowiedzieć, do jakich wyrzeczeń są skłonni, aby zdobyć zatrudnienie.

BEZROBOCIE W RODZINACH RESPONDENTÓW

W celu ustalenia, ile rodzin rzeczywiście w chwili obecnej jest dotkniętych bezrobociem, zapytaliśmy respondentów o to, czy ktoś z ich gospodarstwa domowego jest teraz bez pracy, poszukuje jej i byłby gotów się zatrudnić w najbliższym czasie. Z uzyskanych deklaracji wynika, że osoby, które chcą się uwolnić od bezrobocia, można dzisiaj spotkać w niespełna co czwartej rodzinie (23%), a więc nieznacznie rzadziej (o 2 punkty procentowe) niż przed rokiem, ale zdecydowanie rzadziej niż w latach 2002 – 2007.

¹ Zob. MPiPS: www.mpips.gov.pl

² Badania „Aktualne problemy i wydarzenia” (238 i 239) przeprowadzono w dniach 4 – 10 marca oraz 8 – 19 kwietnia 2010 roku na liczącej 2051 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?*	Wskazania respondentów według terminów badań									
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III/IV 2010
	w procentach									
Tak	26	35	37	33	38	33	32	21	25	23
Nie	74	65	63	67	61	66	68	79	75	77
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0

* W latach 2001 – 2004 pytaliśmy, czy ktoś w gospodarstwie domowym jest obecnie bezrobotny, nie precyzując, kogo uznaje się za bezrobotnego

Bezrobocie (rozumiane jako brak zatrudnienia powiązany z poszukiwaniem pracy i gotowością do szybkiego jej podjęcia) niezmiennie w największym stopniu dotyka rodziny ubogie, w których miesięczne dochody na osobę nie przekraczają 500 zł, żyjące w złych warunkach materialnych. Trudna sytuacja rodzinna zwiększa prawdopodobieństwo bezrobocia wśród jej członków, gdyż utrudnia zdobywanie i podnoszenie poziomu wykształcenia oraz kwalifikacji zawodowych, często także uniemożliwia aktywne poszukiwanie pracy⁴. Z drugiej strony często to właśnie bezrobocie osoby pozostającej we wspólnym gospodarstwie domowym wpływa niekorzystnie na sytuację całej rodziny.

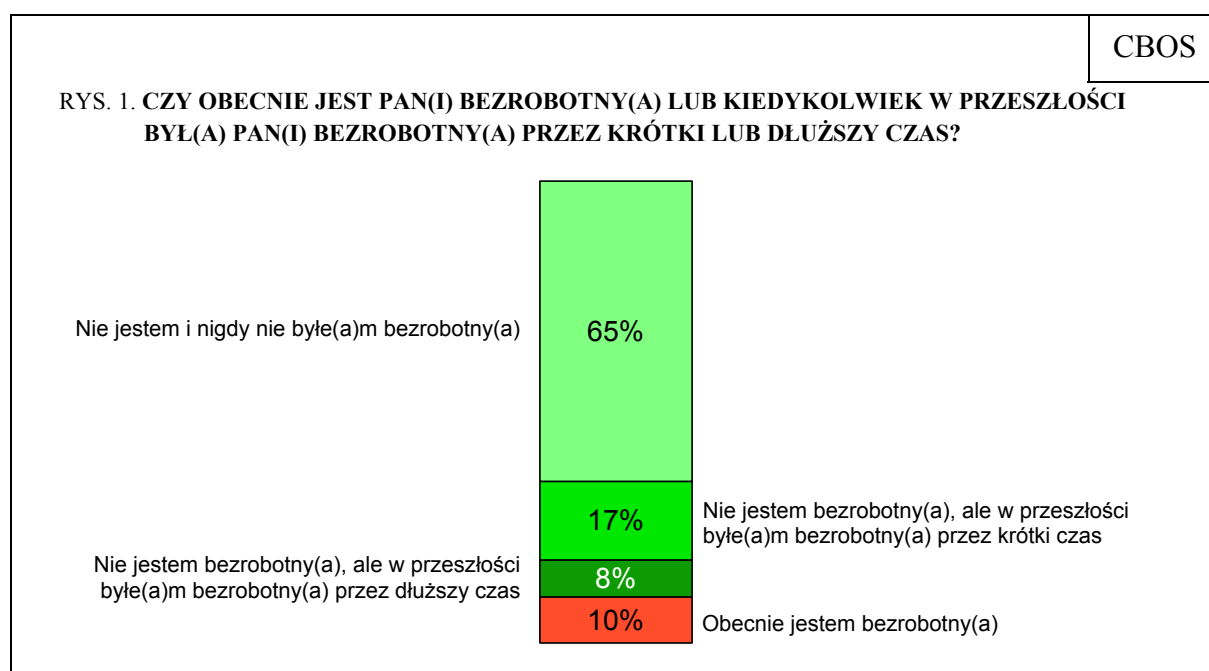
Generalnie, im lepsze warunki bytowe gospodarstwa domowego, tym mniejszy zasięg bezrobocia. Najrzadziej dotyka ono rodziny przedstawicieli kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem, ludzi dobrze sytuowanych (o dochodach powyżej 1500 zł *per capita*) oraz osób najstarszych. W lepszej sytuacji od innych są także wielkomiejskie gospodarstwa domowe, rodziny badanych mających wyższe wykształcenie, pracowników administracyjno-biurowych i pracowników usług, a także osób pracujących na własny rachunek. W najgorszej sytuacji są natomiast przede wszystkim rodziny robotników niewykwalifikowanych oraz gospodyń domowych. Również ludzie młodzi – w wieku od 18 do 24 lat – częściej od innych przyznają, że w ich rodzinach jest ktoś niemający pracy (zob. tabele aneksowe).

³ W badaniu marcowym odpowiadały 92 osoby bezrobotne, a w kwietniowym – 118 bezrobotnych.

⁴ Zob. komunikat CBOS „Bezrobocie i bezrobotni w badaniach opinii społecznej”, kwiecień 2009 (oprac. B. Wciórka).

BEZROBOCIE W DOŚWIADCZENIU OSOBISTYM

W pytaniu o osobistą sytuację respondentów celowo nie sprecyzowaliśmy, kogo można uznać za bezrobotnego, zdając się na ich subiektywną ocenę i własną definicję bezrobocia. Zgodnie z otrzymanymi deklaracjami osoby bezrobotne stanowią w marcu i kwietniu 10% ogółu badanych. Dodatkowo co czwarty dorosły (25%) przyznaje, że był bezrobotny w przeszłości – 17% przez krótki czas, natomiast 8% przez dłuższy czas. Pozostali badani (65%) nigdy nie byli w takiej sytuacji. W sumie bezrobocia doświadczyła w przeszłości lub doświadcza obecnie ponad jedna trzecia Polaków.



We wszystkich dotychczasowych sondażach ankietowani w większości deklarowali, że nigdy osobiście nie doświadczyli bezrobocia, choć aż do roku 2007 liczba ta systematycznie malała. Pomiar z 2008 roku okazał się najlepszy z dotychczasowych – tylko co jedenasty ankietowany (9%) deklarował brak pracy, wzrosła także liczba osób, które nigdy nie były bezrobotne. Marzec 2009 roku ponownie przyniósł nieznaczne pogorszenie sytuacji na rynku pracy, efektem czego było zwiększenie w naszych badaniach deklarowanego bezrobocia. Obecnie sytuacja właściwie niemal wróciła do poziomu sprzed dwóch lat i na tle wyników z ostatnich dziesięciu lat nie najgorzej się prezentuje.

Tabela 2

Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?	Wskazania respondentów według terminów badań									
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III/IV 2010
	w procentach									
Nie jestem i nigdy nie byłem(a)m bezrobotny(a)	67	65	64	63	63	61	61	66	64	65
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez krótki czas	11	12	13	17	16	16	16	19	16	17
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a)m bezrobotny(a) przez dłuższy czas	6	5	4	6	7	8	8	6	9	8
Obecnie jestem bezrobotny(a)	16	18	19	14	14	15	15	9	11	10

Poziom bezrobocie jest zróżnicowany ze względu na wiek badanych, ich wykształcenie, miejsce zamieszkania, a także przynależność do grupy społeczno-zawodowej (zob. tabele aneksowe). Do najbardziej zagrożonych bezrobociem należą osoby najmłodsze, z wykształceniem zasadniczym zawodowym, mieszkające na wsiach i w małych miastach (do 100 tys. ludności), a w grupach społeczno-zawodowych – robotnicy niewykwalifikowani. Wśród osób deklarujących, że nie są obecnie bezrobotne ani nie były nigdy w przeszłości, najczęściej pojawiają się m.in. rolnicy, przedstawiciele kadry kierowniczej i specjaliści z wyższym wykształceniem, a także – co ciekawe – osoby z wykształceniem podstawowym. Duży odsetek osób najslabiej wykształconych i niezagrożonych brakiem pracy wynika prawdopodobnie z ich odmiennego rozumienia kwestii bezrobocia, które być może traktują na równi z rejestracją w urzędzie pracy.

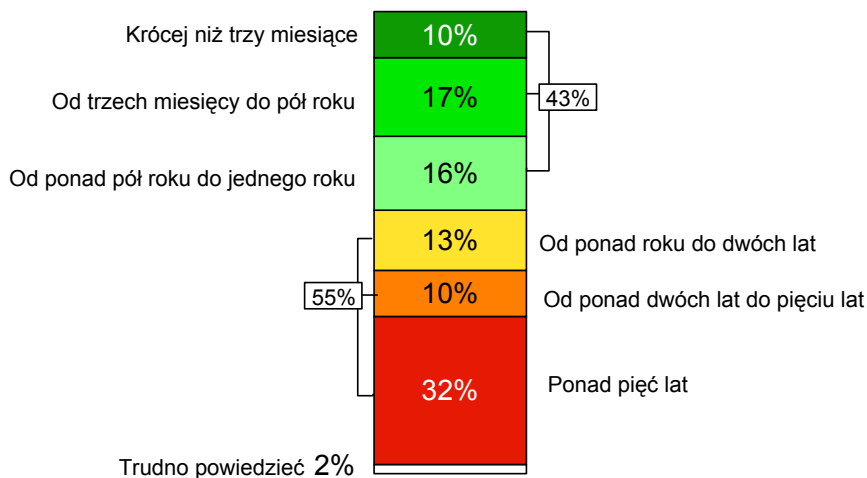
CZAS POZOSTAWANIA BEZ PRACY

W tym roku po raz pierwszy liczebność grupy osób deklarujących krótkotrwale bezrobocie (do roku) wynosi ponad dwie piąte (43%), choć wciąż jest zdecydowanie mniejsza niż długotrwale bezrobotnych, pozostających bez pracy powyżej roku (55%). Wśród badanych, którzy są bez pracy najwyżej rok, co szósty (16%) nie ma zatrudnienia od sześciu do dwunastu miesięcy, niemal tyle samo (17%) – od trzech do sześciu miesięcy, a 10% – krócej niż trzy miesiące. Wśród osób długotrwale bezrobotnych prawie co ósma (13%) pozostaje bez pracy od roku do dwóch lat, co dziesiąta (10%) – od dwóch do pięciu lat, a niemal co trzecia (32%) – ponad pięć lat.

ODPOWIEDZI OSÓB BEZROBOTNYCH (N=210)

CBOS

RYS. 2 JAK DŁUGO JEST PAN(I) BEZROBOTNY(A)?



Mimo iż wciąż dominują liczebnie bezrobotni bardzo długo pozostający bez pracy, z perspektywy ostatnich dziewięciu lat ich odsetek można uznać za względnie niski. Powoli zmienia się bowiem charakter tego zjawiska w Polsce – coraz częściej mamy do czynienia z bezrobociem krótkookresowym (poniżej jednego roku), coraz rzadziej zaś z bezrobociem długookresowym. Obserwowana tendencja jest z pewnością bardzo pożądanym zjawiskiem. Im dłużej bowiem dana osoba pozostaje nieaktywna zawodowo, tym trudniej jest jej się potem zmobilizować i rozpocząć pracę.

ODPOWIEDZI OSÓB BEZROBOTNYCH

CBOS

RYS. 3. JAK DŁUGO JEST PAN(I) BEZROBOTNY(A)?

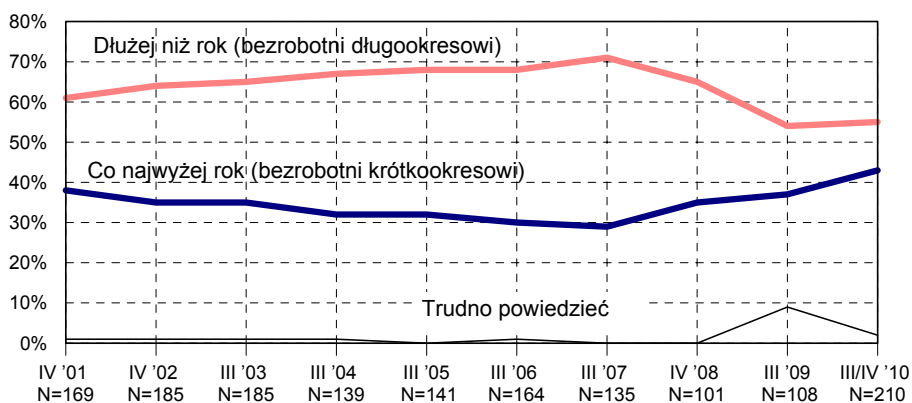


Tabela 3

Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań									
	IV '01 N=169	IV '02 N=185	III '03 N=185	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108	III/IV '10 N=210
	w procentach									
Krócej niż trzy miesiące	12	8	11	8	9	5	17	12	13	10
Od trzech miesięcy do pół roku	11	9	9	9	13	13	6	8	13	17
Od ponad pół roku do jednego roku	15	18	15	15	10	12	6	15	11	16
Od ponad roku do dwóch lat	15	19	18	17	14	16	7	6	17	13
Dłużej niż dwa lata	46	45	47	50	54	52	64	58	37	42
w tym:										
– od ponad dwóch do pięciu lat	-	-	-	-	27	23	25	22	18	10
– ponad pięć lat	-	-	-	-	27	29	39	36	19	32
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	0	1	0	0	9	2

Porównanie cech społeczno-demograficznych respondentów pozostających bez pracy ponad rok oraz tych, którzy są krócej bezrobotni, ukazuje różnice w składzie społecznym obu tych grup. Wśród bezrobotnych długoterminowych zdecydowanie przeważają kobiety, osoby powyżej 45 roku życia, badani z wykształceniem podstawowym, a w grupach społeczno-zawodowych – robotnicy wykwalifikowani⁵. Bezrobocie krótkoterminowe dotyczy przede wszystkim mężczyzn, osób w wieku od 25 do 44 lat, mieszkańców dużych aglomeracji miejskich, respondentów z wykształceniem średnim lub wyższym oraz robotników niewykwalifikowanych (zob. tabele aneksowe).

REJESTRACJA W URZĘDZIE PRACY

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że ponad połowa z nich (56%) zarejestrowała się w urzędzie pracy. Ich odsetek jest zdecydowanie wyższy (o 10 punktów) niż rok temu, ale wyraźnie niższy niż w latach 2001 – 2008.

⁵ Wyniki uzyskane dla grup społeczno-zawodowych należy interpretować ostrożnie ze względu na ich bardzo małe liczebności.

Tabela 4

Czy jest Pan(i) obecnie zarejestrowany(a) w urzędzie pracy jako bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań									
	IV '01 N=169	IV '02 N=185	III '03 N=185	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108	III/IV '10 N=210
	w procentach									
Tak	75	78	74	70	70	72	65	67	46	56
Nie	25	22	26	30	30	28	35	33	54	44

W urzędzie pracy zdecydowanie najczęściej zarejestrowani są bezrobotni pozostający bez pracy od sześciu do dwunastu miesięcy (79% zarejestrowanych), najrzadziej natomiast ci, którzy szukają zatrudnienia ponad pięć lat (42% zarejestrowanych).

ŹRÓDŁA UTRZYMANIA

Osoby bezrobotne zdecydowanie najczęściej (69% wskazań) pozostają na utrzymaniu rodziny. Praca zarobkowa jest głównym źródłem dochodów dla ponad jednej czwartej z nich – są to jednak przeważnie zajęcia dorywcze (26%), zupełnie wyjątkowo zaś – stałe (1%). Prawdopodobnie dotyczą one przede wszystkim pracy „na czarno”. Z niezarobkowych źródeł utrzymania bezrobotni wskazują – poza pomocą członków rodziny – świadczenia opieki społecznej lub instytucji charytatywnych, Kościoła (14%), zasiłek dla bezrobotnych (12%) oraz własne oszczędności (10%). Jedynie dwóch na stu bezrobotnych (2%) deklaruje, że utrzymuje się przede wszystkim z drobnego handlu, a jeden na stu (1%) – z wyprzedaży posiadanych przedmiotów. W tym roku po raz pierwszy żaden bezrobotny nie wskazał natomiast wśród istotnych źródeł utrzymania pieniędzy zdobytych niezupełnie uczciwie.

Od ostatniego sondażu nieznacznie przybyło badanych (o 3 punkty procentowe), którzy utrzymują się głównie z zasiłku dla bezrobotnych. Z drugiej strony istotnie zmniejszył się odsetek osób deklarujących pozostawanie na utrzymaniu rodziny oraz pracujących dorywczo (w obu przypadkach o 7 punktów).

Tabela 5

Z czego przede wszystkim utrzymuje się Pan(i) obecnie?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań								
	IV '01 N=169	IV '02 N=185	III '03 N=185	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III/IV '10 N=210
	w procentach								
Pozostają na utrzymaniu członków rodziny	81	70	75	76	68	71	75	76	69
Z prac dorywczych	44	39	45	40	39	47	30	33	26
Z pomocy opieki społecznej, instytucji charytatywnych, Kościoła	12	19	12	16	17	16	20	16	14
Z zasiłku dla bezrobotnych	15	25	12	20	9	11	11	9	12
Z oszczędności	20	9	13	13	13	13	8	9	10
Z drobnego handlu	8	5	4	6	7	7	1	2	2
Z prac stałych	1	2	2	5	1	1	1	0	1
Z wyprzedaży posiadanych przedmiotów	6	0	3	6	1	4	0	0	1
Z pieniędzy zdobytych niezupełnie uczciwie	3	2	2	4	3	4	2	1	0
Trudno powiedzieć	2	1	0	2	2	1	2	0	2

* Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać kilka źródeł utrzymania

POSZUKIWANIE ZATRUDNIENIA I GOTOWOŚĆ DO PODJĘCIA PRACY

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że zdecydowana większość z nich (73%) chciałaby zmienić swoją sytuację i poszukuje zatrudnienia, wciąż jednak ponad jedna czwarta (27%) nie podejmuje działań w tym kierunku. Ich status bezrobotnych można zatem podać w wątpliwość, ponieważ w potocznym rozumieniu bezrobotny to człowiek, który nie ma stałego zatrudnienia, ale jest w stanie podjąć pracę i aktywnie jej poszukuje. Zwraca uwagę także fakt, że w porównaniu z ubiegłym rokiem zainteresowanie bezrobotnych pracą wyraźnie się zwiększyło (o 8 punktów wzrósł odsetek jej poszukujących).

Tabela 6

Czy obecnie poszukuje Pan(i) pracy?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań							
	III '03 N=185	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108	III/IV '10 N=210
	w procentach							
Tak	82	83	73	79	69	72	65	73
Nie	18	18	27	21	31	28	35	27

Okazuje się także, że większość bezrobotnych (72%) jest skłonna jak najszybciej się zatrudnić. Brak gotowości do niemal natychmiastowego rozpoczęcia pracy zgłasza co czwarty ankietowany (27%). W latach 2006 – 2008 systematycznie malał odsetek badanych deklarujących chęć jak najszybszego zatrudnienia się, jednak spowolnienie gospodarcze i sytuacja na rynku pracy spowodowały, że już w marcu 2009 roku grupa takich osób ponownie się zwiększyła, w dodatku tendencja ta wyraźnie utrzymała się także w tym roku.

Tabela 7

Czy jest Pan(i) gotowy(a) podjąć pracę w tym lub następnym tygodniu?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań					
	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108	III/IV '10 N=210
	w procentach					
Tak	78	78	69	60	67	72
Nie	19	19	29	33	29	27
Trudno powiedzieć	3	3	2	7	4	1

Aby otrzymać pracę, bezrobotni często skłonni są do rozmaitych wyrzeczeń, jednak z roku na rok widoczna jest tendencja do zmniejszania się ich elastyczności. Prawie trzy czwarte z nich (73%) to osoby, które w celu znalezienia pracy są gotowe do przekwalifikowania się lub nauczenia się nowego zawodu. Niemal dwie trzecie (62%) wyraża zgodę na pracę poza miejscem zamieszkania i związane z tym dojazdy. Prawie połowa bezrobotnych (47%) podjęłaby każdą pracę, nawet nisko płaconą lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem. Dwie piąte (40%) deklaruje chęć skorzystania z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej firmy, a jedna trzecia (33%) wyraża gotowość do pracy za granicą. Trzeba jednak podkreślić, że zdecydowana większość bezrobotnych nie zgodziłaby się na zmianę miejsca zamieszkania – zaledwie co czwarty (24%) byłby skłonny przeprowadzić się do innej miejscowości, gdyby miało mu to zagwarantować pracę.

Tabela 8

Czy jest Pan(i) gotowy(a):	Odpowiedzi twierdzące bezrobotnych według terminów badań						
	III '04 N=139	III '05 N=141	III '06 N=164	III '07 N=135	IV '08 N=101	III '09 N=108	III/IV '10 N=210
	w procentach						
– przekwalifikować się, nauczyć się nowego zawodu	87	77	72	74	66	71	73
– podjąć pracę poza miejscem zamieszkania, dojeżdżać do pracy	79	69	70	65	58	61	62
– podjąć każdą pracę, nawet nisko płatną lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem	68	62	64	52	41	44	47
– skorzystać z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej firmy	-	37	37	37	30	32	40
– podjąć pracę za granicą	51	42	53	39	26	30	33
– zmienić miejsce zamieszkania, żeby znaleźć pracę	32	36	37	31	28	31	24

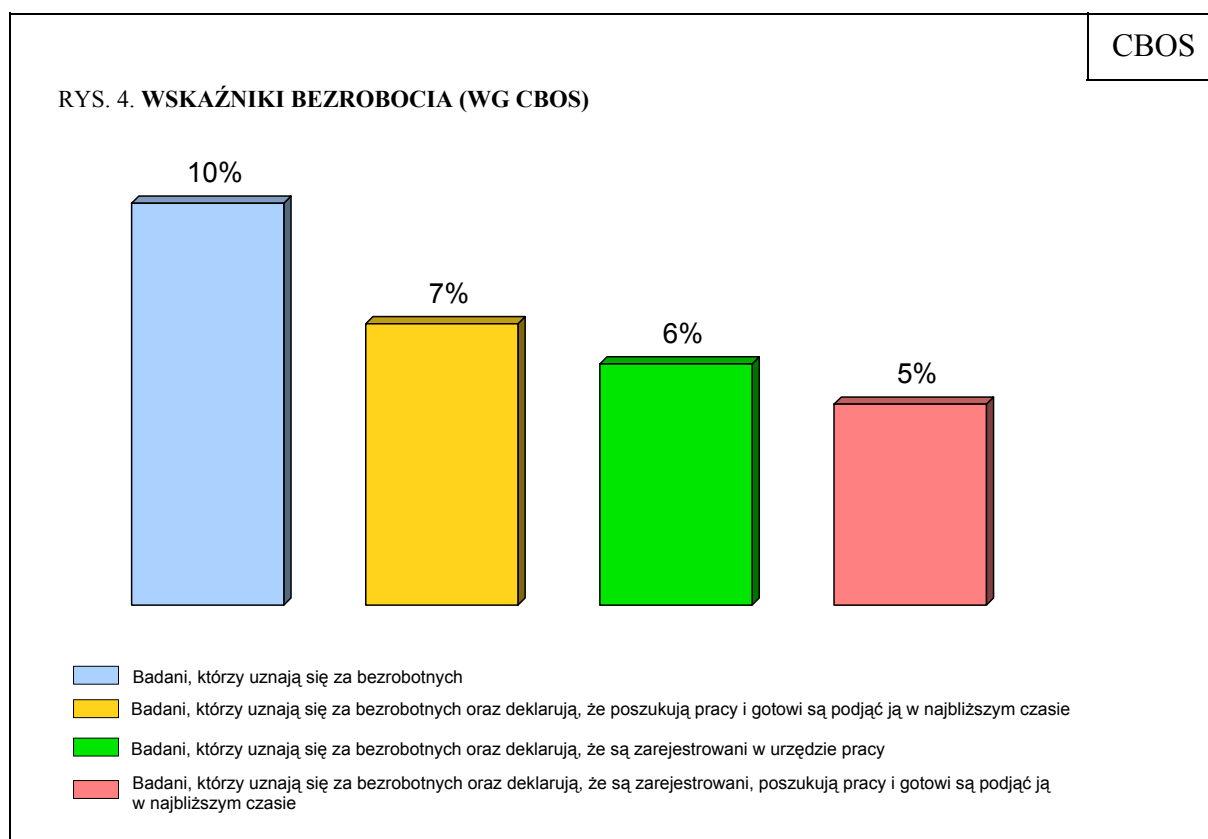
Deklaracje bezrobotnych dosyć wyraźnie zmieniały się w ostatnich sześciu latach. Obecnie ich gotowość do poświęceń jest generalnie większa niż dwa lata temu, kiedy to rynek pracy w Polsce stwarzał bardzo duże możliwości. Jednak w porównaniu z rokiem 2004 Polacy stali się dużo bardziej wymagający w swoich poszukiwaniach odpowiedniego zatrudnienia – niechętni są nawet dojazdowi do pracy, a co dopiero zatrudnieniu się na nisko płatnym stanowisku.

SPÓLECZNY ZAKRES BEZROBOCIA

Obraz bezrobocia jest w dużej mierze uzależniony od tego, jak definiujemy i jaką metodą mierzymy to zjawisko. Według GUS, bezrobocie w Polsce ma szerszy zakres, niż wynika to z danych Europejskiego Urzędu Statystycznego⁶. Opierając się na naszych własnych badaniach, prowadzonych od 2001 roku, zaproponowaliśmy cztery wskaźniki bezrobocia, a inaczej mówiąc – cztery kategorie bezrobotnych. Pierwszą stanowią badani, którzy tylko deklarują, że obecnie są bezrobotni, drugą tworzą ankietowani dodatkowo

⁶ Powodem tych różnic jest odmienne podejście badawcze. GUS opiera się na danych zebranych przez urzędy pracy i dotyczących tylko bezrobotnych w nich zarejestrowanych. Natomiast EUROSTAT dokonuje obliczeń na podstawie kwartalnych wyników BAEL – ankietowego badania aktywności ekonomicznej ludności (w których status bezrobotnego ma tylko osoba, która deklaruje, że aktywnie poszukuje pracy i jest gotowa szybko ją podjąć) oraz miesięcznych danych dotyczących bezrobocia rejestrowanego.

deklarujący, że poszukują pracy i są gotowi szybko ją podjąć, trzecią – zaliczający się do grona bezrobotnych i zarejestrowani w urzędzie pracy, a czwartą – powstałą z zastosowania wszystkich przyjętych kryteriów – stanowią ci, którzy uznają się za bezrobotnych, a jednocześnie są zarejestrowani w urzędzie pracy, poszukują zatrudnienia i są gotowi podjąć je w najbliższym czasie.



Analizując wskaźniki bezrobocia obliczone dla ogółu badanych widzimy, że bezrobocie ma najszerszy zakres wtedy, gdy bierzemy pod uwagę tylko subiektywne poczucie badanych (10%). Jego zasięg zawęża się, gdy uwzględnimy dodatkowo informacje o podejmowaniu przez nich działań mających na celu znalezienie pracy i deklaracje dotyczące gotowości szybkiego jej rozpoczęcia (7%). Niższe wskaźniki bezrobocia uzyskujemy także biorąc pod uwagę fakt rejestracji w urzędzie pracy (6%) oraz – co oczywiste – stosując wszystkie wymienione kryteria (5%). Jest to ilustracja spostrzeżenia, w jakim stopniu społeczny zakres bezrobocia zależy od przyjętej definicji tego zjawiska.

Rozbieżności między odsetkiem badanych subiektywnie uznających się za bezrobotnych a odsetkami deklarujących, że rzeczywiście próbują uwolnić się od bezrobocia, odnotowujemy niemal we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych,

jednak skala tych dysproporcji jest zróżnicowana (zob. tabele aneksowe). Wszystkie wskaźniki potwierdzają natomiast nasze wcześniejsze spostrzeżenia, że bezrobociem najbardziej zagrożeni są najubożsi – wyszczególnieni zarówno za pomocą w miarę obiektywnego wskaźnika poziomu dochodów na osobę w rodzinie (poniżej 500 zł), jak i bardziej subiektywnego – niskiej oceny własnych warunków materialnych.

Tabela 9

Terminy badań	Badani, którzy uznają się za bezrobotnych oraz deklarują, że:			
	Ogółem	poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	są zarejestrowani w urzędzie pracy	są zarejestrowani, poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie
w procentach				
III 2005	14	9	10	8
III 2006	15	11	11	8
III 2007	15	8	9	6
IV 2008	9	5	6	4
III 2009	11	7	5	4
III/IV 2010	10	7	6	5

Porównując wskaźniki uzyskane w ostatnich sześciu latach można zauważyć, że, po systematycznym spadku odnotowanym w latach 2006 – 2008, rok 2009 przyniósł nieznaczny (2-punktowy) wzrost odsetka bezrobotnych, a wśród nich – osób aktywnie poszukujących pracy i gotowych podjąć ją w najbliższym czasie. Obecnie liczba niezatrudnionych ponownie spadła, choć osób bez pracy i gotowych szybko ją podjąć nadal jest tyle samo. Z drugiej strony, spowolnienie gospodarcze zaobserwowane od drugiej połowy 2008 roku początkowo nie zmieniło tendencji do zmniejszania się liczby osób zarejestrowanych w urzędzie pracy, która dopiero w tym roku się odwróciła.

★

★

★

Z naszych badań wynika, że w ostatnim roku nieznacznie zmalało bezrobocie w rodzinach respondentów, zmniejszyła się też liczba osób osobiście dotkniętych bezrobociem w momencie badania. Obecnie bez pracy pozostaje co dziesiąty respondent.

Spółeczny zakres bezrobocia ustalony na podstawie subiektywnego poczucia ankietowanych okazuje się najszerszy. Mniej jest w Polsce osób, które uznają się za bezrobotne, a jednocześnie szukają pracy i gotowe są podjąć ją w najbliższym czasie. Jeszcze mniej jest takich, które dodatkowo – aby uwolnić się od bezrobocia – podjęły formalne kroki rejestrując się w urzędzie pracy. Co ciekawe, tylko jeden ze skonstruowanych wskaźników bezrobocia w ciągu ostatnich dwóch lat pozostał stabilny, bezrobocie subiektywne zmalało, a bezrobocie rejestrowane – wzrosło. Odzwierciedleniem tego mogą być dane GUS⁷, według których bezrobocie w ostatnim roku wzrosło i w lutym bieżącego roku wynosiło 13%.

Warto również podkreślić, że pomimo deklarowanej skłonności do pewnych wyrzeczeń spora grupa bezrobotnych tak naprawdę nie próbuje zmienić swojej sytuacji. Wprawdzie większość niezatrudnionych respondentów szuka pracy i jest gotowa podjąć ją jak najszybciej, jednak gdy pytamy ich o skłonność do różnego rodzaju poświęceń – na wiele z nich nie są gotowi. Najmniej akceptowalny jest fakt zmiany miejsca zamieszkania w celu znalezienia pracy, jednak bezrobotni w większości są również niechętni założeniu własnej firmy, wyjazdowi za granicę czy też podjęciu pracy nisko płatnej.

Być może niechęć do drastycznych zmian wynika z faktu, że zdecydowana większość bezrobotnych wciąż pozostaje na utrzymaniu członków rodziny. Taki stan rzeczy natomiast nie sprzyja chęci do zaktywizowania się na rynku pracy. Z drugiej strony należy zdawać sobie sprawę z tego, iż podjęcie decyzji o zmianie miejsca zamieszkania bądź wyjeździe za granicę, aby znaleźć zatrudnienie, jest niezmiernie trudne i z pewnością wymaga odwagi. Polska rzeczywistość nie przygotowuje nas bowiem do takich zachowań, m.in. narzucając bardzo wysokie koszty przeprowadzki.

Opracowała
Katarzyna WĄDOŁOWSKA

⁷ Zob. GUS: www.stat.gov.pl

Tabela 1

		Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		23	77	0	2044
Płeć	Mężczyźni	26	74	0	965
	Kobiety	20	80	0	1079
Wiek	18-24 lata	32	68		279
	25-34	29	71		375
	35-44	23	76	1	317
	45-54	28	72		340
	55-64	20	79	1	371
	65 lat i więcej	9	91	0	362
Miejsce zamieszkania	Wieś	25	75		776
	Miasto do 20 tys.	21	78	1	269
	20-100 tys.	25	75	0	391
	101-500 tys.	22	77	0	329
	501 tys. i więcej mieszk.	19	81		279
Wykształcenie	Podstawowe	25	75	0	531
	Zasadnicze zawodowe	28	72	0	514
	Średnie	23	77		686
	Wyższe	13	87	0	314
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	8	92		185
	Średni personel, technicy	22	77	1	87
	Pracownicy adm.-biurowi	18	82		140
	Pracownicy usług	16	84		100
	Robotnicy wykwalifikowani	24	75	1	262
	Robotnicy niewykwalifik.	38	61	1	89
	Rolnicy	24	76		109
	Pracujący na własny rach.	16	84		85
Bierni zawodowo	Renciści	18	82		140
	Emeryci	9	91	0	441
	Uczniowie i studenci	25	75		186
	Bezrobotni	92	8		114
	Gospodynie domowe i inni	40	60		106
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	17	83		286
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	16	83	1	165
	sekt. prywat. poza rolnict.	21	78	0	433
	prywatnym gosp. rolnym	20	80		99
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	53	47		295
	501-750	25	75		279
	751-1000	17	83	0	334
	1001-1500	12	88	0	318
	Powyżej 1500 zł	6	93	1	273
Ocena własnych war. mater.	Złe	41	59		332
	Średnie	22	77	0	921
	Dobre	16	84	0	791
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	18	82		136
	Raz w tygodniu	20	80	0	1016
	1-2 razy w miesiącu	31	69		286
	Kilka razy w roku	26	74	0	410
	W ogóle nie uczestniczy	26	73	1	196
Poglądy polityczne	Lewica	21	79		272
	Centrum	24	76		634
	Prawica	19	81	0	629
	Trudno powiedzieć	28	71	0	510

Tabela 2

		Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?				Liczba osób
		Nie jestem i nigdy nie byłem bezrobotny(a)	Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem bezrobotny(a) przez krótki czas	Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem bezrobotny(a) przez dłuższy czas	Obecnie jestem bezrobotny(a)	
		%	%	%	%	
Ogółem		65	17	8	10	2026
Płeć	Mężczyźni	63	19	8	11	954
	Kobiety	66	15	9	10	1072
Wiek	18-24 lata	71	11	1	16	272
	25-34	40	33	12	15	372
	35-44	45	29	12	13	317
	45-54	62	16	11	11	337
	55-64	74	9	8	8	368
	65 lat i więcej	94	3	2	1	359
Miejsce zamieszkania	Wieś	65	16	7	11	765
	Miasto do 20 tys.	63	16	10	11	265
	20-100 tys.	66	16	6	12	390
	101-500 tys.	62	20	9	9	331
	501 tys. i więcej mieszk.	65	19	10	6	275
Wykształcenie	Podstawowe	74	9	5	11	519
	Zasadnicze zawodowe	56	17	12	15	510
	Średnie	62	20	8	10	682
	Wyższe	68	23	7	3	315
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	69	25	6		185
	Średni personel, technicy	66	25	7	1	88
	Pracownicy adm.-biurowi	57	29	11	3	140
	Pracownicy usług	52	33	15		100
	Robotnicy wykwalifikowani	50	31	14	5	261
	Robotnicy niewykwalifik.	26	22	37	15	88
	Rolnicy	81	13	4	2	104
	Pracujący na własny rach.	58	33	6	3	85
Bierni zawodowo	Renciści	69	16	10	6	139
	Emeryci	94	3	3	0	441
	Uczniowie i studenci	89	1		10	179
	Bezrobotni	1	2	4	93	114
	Gospodynie domowe i inni	33	21	6	41	102
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	64	24	12		287
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	52	35	12	1	165
	sekt. prywat. poza rolnict.	50	32	16	2	433
	prywatnym gosp. rolnym	83	13	3	1	95
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	46	13	11	30	291
	501-750	59	16	14	10	279
	751-1000	68	18	6	7	333
	1001-1500	73	17	8	3	316
	Powyżej 1500 zł	78	17	4	0	271
Ocena własnych war. mater.	Złe	47	12	16	25	326
	Średnie	67	17	8	8	911
	Dobre	69	19	4	7	789
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	71	15	9	6	136
	Raz w tygodniu	71	14	6	9	1005
	1-2 razy w miesiącu	54	24	7	14	283
	Kilka razy w roku	57	21	11	11	407
	W ogóle nie uczestniczy	56	17	12	15	195
Poglądy polityczne	Lewica	68	14	6	11	272
	Centrum	61	20	8	11	625
	Prawica	71	17	7	6	626
	Trudno powiedzieć	59	16	10	14	504

Tabela 3

		Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?		Liczba osób
		Krócej niż rok	Dłużej niż rok	
		%	%	
Ogółem		43	55	207
Płeć	Mężczyźni	52	48	100
	Kobiety	37	63	107
Wiek	18-24 lata	47	53	41
	25-34	56	44	56
	35-44	52	48	41
	45-54	34	66	36
	55-64	19	81	29
	65 lat i więcej	34	66	4
Miejsce zamieszkania	Wieś	41	59	86
	Miasto do 20 tys.	45	55	29
	20-100 tys.	37	63	47
	101-500 tys.	45	55	28
	501 tys. i więcej mieszk.	80	20	17
Wykształcenie	Podstawowe	24	76	56
	Zasadnicze zawodowe	47	53	75
	Średnie	57	43	66
	Wyższe	51	49	10
Grupa społ.-zaw. pracujący	Średni personel, technicy		100	1
	Pracownicy adm.-biurowi	100		4
	Robotnicy wykwalifikowani	24	76	13
	Robotnicy niewykwalifik.	57	43	13
	Rolnicy		100	3
Bierni zawodowo	Pracujący na własny rach.	100		1
	Renciści	15	85	8
	Emeryci		100	1
	Uczniowie i studenci	39	61	17
	Bezrobotni	52	48	105
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	34	66	42
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	100		2
	sekt. pryw. poza rolnict. prywatnym gosp. rolnym	46	54	9
Dochody na jedną osobę			100	1
	Do 500 zł	36	64	87
	501-750	47	53	28
	751-1000	43	57	25
	1001-1500	46	54	9
Ocena własnych war. mater.	Powyżej 1500 zł		100	1
	Złe	38	62	81
	Średnie	49	51	72
Udział w prakt. religijnych	Dobre	48	52	54
	Kilka razy w tygodniu	52	48	8
	Raz w tygodniu	38	62	85
	1-2 razy w miesiącu	51	49	40
	Kilka razy w roku	42	58	45
Poglądy polityczne	W ogóle nie uczestniczy	54	46	29
	Lewica	44	56	30
	Centrum	39	61	68
	Prawica	46	54	36
	Trudno powiedzieć	48	52	72

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Tabela 4. Wskaźniki bezrobocia dla ogółu badanych

		Kategorie bezrobotnych				Pozostali badani	Liczba osób
		badani uznający się za bezrobotnych	bezrobotni, którzy poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	bezrobotni, zarejestrowani w urzędzie pracy	bezrobotni, zarejestrowani w urzędzie pracy, którzy poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie		
Ogółem		10,3	7,0	5,7	5,0	89,7	2051
Płeć	Mężczyźni	10,4	8,2	6,3	5,6	89,6	965
	Kobiety	10,1	5,9	5,2	4,6	89,9	1086
Wiek	18-24 lata	15,7	9,6	8,5	7,2	84,3	280
	25-34	15,0	11,3	9,5	8,6	85,0	375
	35-44	13,1	8,7	7,3	6,2	86,9	317
	45-54	10,7	7,8	5,8	5,3	89,3	342
	55-64	7,7	5,0	4,1	3,5	92,3	372
	65 lat i więcej	1,0	,5			99,0	364
Miejsce zamieszkania	Wieś	11,1	8,0	7,1	6,2	88,9	779
	Miasto do 20 tys.	11,3	7,0	5,5	4,6	88,7	269
	20-100 tys.	12,1	7,4	7,6	6,2	87,9	392
	101-500 tys.	8,8	5,5	3,0	3,0	91,2	333
	501 tys. i więcej mieszk.	5,9	5,6	2,9	2,9	94,1	279
Wykształcenie	Podstawowe	10,8	7,2	6,2	5,3	89,2	532
	Zasadnicze zawodowe	14,7	10,3	8,5	7,0	85,3	516
	Średnie	9,8	6,6	5,3	4,9	90,2	688
	Wyższe	3,0	2,5	1,5	1,5	97,0	315
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.					100,0	185
	Średni personel, technicy	1,1	1,1			98,9	89
	Pracownicy adm.-biurowi	2,6	1,7	1,2	1,2	97,4	140
	Pracownicy usług					100,0	100
	Robotnicy wykwalifikowani	4,9	2,8	2,5	1,6	95,1	262
	Robotnicy niewykwalifik.	14,8	9,9	8,5	8,5	85,2	89
	Rolnicy	2,4	2,4	1,5	1,5	97,6	109
	Pracujący na własny rach.	3,3	1,5			96,7	85
Bierni zawodowo	Renciści	5,6	2,7	1,8	1,8	94,4	141
	Emeryci	,3				99,7	444
	Uczniowie i studenci	9,5	4,8	2,7	2,7	90,5	187
	Bezrobotni	92,0	78,2	71,4	62,8	8,0	115
	Gospodynie domowe i inni	39,5	17,1	10,4	8,3	60,5	106
Pracuje w:	inst. państw., publicznej					100,0	287
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	1,2	,4			98,8	165
	sekt. pryw. poza rolnict.	2,2	2,0	,9	,9	97,8	434
	prywatnym gosp. rolnym	,8				99,2	99
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	30,0	21,2	18,2	16,9	70,0	295
	501-750	10,0	7,7	5,4	4,6	90,0	279
	751-1000	7,3	3,8	3,1	3,1	92,7	334
	1001-1500	2,7	1,3	1,4	1,3	97,3	318
	Powyżej 1500 zł	,4				99,6	273
Ocena własnych war. mater.	Złe	24,6	19,5	16,1	15,3	75,4	333
	Średnie	8,1	5,5	4,2	3,3	91,9	926
	Dobre	6,8	3,6	3,2	2,8	93,2	792
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	5,7	2,1	3,0	1,6	94,3	139
	Raz w tygodniu	8,4	5,8	4,6	4,2	91,6	1019
	1-2 razy w miesiącu	13,9	9,6	8,9	7,7	86,1	287
	Kilka razy w roku	11,4	7,6	5,9	5,4	88,6	411
	W ogóle nie uczestniczy	15,3	11,6	8,5	7,4	84,7	196
Poglądy polityczne	Lewica	11,2	9,1	6,9	6,7	88,8	272
	Centrum	11,0	7,2	5,1	4,3	89,0	635
	Prawica	5,9	3,8	3,1	2,7	94,1	632
	Trudno powiedzieć	14,2	9,6	9,2	7,9	85,8	512